

Skulle således Ridderskapet och Adeln kunna förena sig med den ärade reservantens förslag och utan vidare afskrifva hypoteksföreningens lån, så är jag för min del öfvertygad, att Ridderskapet och Adeln skulle besluta icke blott uti hypoteksföreningens utan också i landets intresse.

179 VÄRNEPLIGTSLAGEN OCH GRUNDLAGARNE.

10 *Morgonbladet n:o 303, 29.XII 1877*

Frågan, huruvida något stadgande i värnepligtslagen borde blifva grundlag, synes vara en fullkomligt teoretisk uppgift, i händelse ständerna icke hafva för afsigt att petitionera, att H:s M:t måtte aflåta nådig proposition i ämnet enligt § 71 L. O. Sjelfva proposition till »Stadga om allmän värnepligt i Storfurstendömet Finland» nämner icke ett ord om något grundlagsförslag. Skulle denna proposition dock innehålla något stadgande, som ständerna anse vara stridande mot grundlagen, synes endast två utvägar vara att välja: den ena att förkasta stadgandet, den andra att anmäla, att ständerna icke kunnat antaga detsamma, förrän grundlagsändring sker i den form, Landtdagsordningen föreskrifver. Paragraf 2 i propositionen företer på sätt och vis ett exempel härpå. Den lyder: »I följd af den allmänna värnepligtens införande i Finland befrias landet från skyldigheten att på grund af indelningsverket uppställa krigsfolk» o. s. v. Ordagrant kan detta fattas så, att här föreslås indelningsverkets totala upphäfvande, i följd hvaraf Regeringsformens § 18 skulle till hufvudsaklig del upphöra att gälla. Men man kan antaga, att meningen icke varit denna, emedan i ingressen till propositionen uttryckligen säges: att »indelningsverkets fullständiga upphäfvande – ansetts icke böra ifrågakomma». Den lydelse utskottet gifvit detta stadgande: »Så länge landets härväsende är ordnad på grundvalen af allmän värnepligt,» o. s. v. har aflägsnat konflikten med § 18 R. F. Om denna lydelse blir ständernas beslut, hafva de alltså valt den förra af ofvannämnda utvägar. Att antaga propositionens lydelse, i akt och mening att derigenom utan vidare upphäfva sagde grundlagsparagraf, hade väl varit ogörligt. Enda alternativet hade då varit den andra utvägen att begära uttrycklig proposition härom. Till kuriosas hör eljest, att utskottet i sin motivering icke alls omnämner hvarken konflikten med grundlagen eller den påpekade motsägelsen mellan yttrandet i ingressen och ordalagen i paragrafens stadgande.

Nu kunde det väl hända, att i propositionen ingår äfven något annat stadgande, som kunde anses innebära en liknande konflikt med grundlag. Att här undersöka förhållandet är onödigt. Men om så är, finnes väl ingen annan utväg att ställa saken till rätta, än de redan anförda.

Rörande ståndsprivilegierna är förfarandet i viss mon annat. Äfven förslaget till värnepligtslag innehåller derpå ett exempel. Prestaståndet har vid § 60 erinrat om 8:e punkten i ståndets privilegier af 1723, men på inbjudning af värnepligtsutskottet medgifvit en afvikelse från desamma genom att åtaga sig att afgifva förteckningar på församlingsmedlemmar i värnepligtsåldern. Detta summariska förfarande torde väl stöda sig derpå, att grundlagarne intet innehålla om den ordning, i hvilken förslag till privilegiiändring skall väckas. På grund deraf, att ständerna ännu sakna den motsedda motionsrätten, hafvalikväl, då

fråga väckts om upphäfvande af något privilegium, petitioner om nådig proposition till sådan ändring aflåtits. Men då nu citerade proposition, som förutsätter en temporär afvikelse föreligger, ehuru ingen utanför det högvördiga ståndet lärer kommit att tänka härpå, torde främst ståndet samt de öfriga stånden kunna utan särskild ändringsproposition i frågan besluta – H:s M:t naturligtvis förbehållet att gilla beslutet.

Om det vore önskvärdt, att flera eller färre paragrafer i värnepligtslagen finge grundlagshelgd, är en fråga för sig, hvars besvarande intet förändrar i den enda ordning, i hvilken ett grundlagsstadgande kan tillkomma. Värnepligtsarmén blir enligt förslaget en institution, som gäller endast tillsvidare. Indelningsverket deremot förblir landets grundlagligt gällande militärinstitution. Svårt är att förstå, huru båda samtidigt skola kunna ega grundlags helgd. Någon menskelig logik skulle icke finnas i ett sådant virrvarr.

Lagutskottet har väl med anledning af dissenterlagen ansett sig kunna föreslå ett grundlagsstadgande, som blott till vidare blefve gällande och dervid såsom precedensfall åberopat § 18, R. F. Detta åberopande synes dock mindre sakenligt. Ty hvad i sagda § stadgas är icke något mera temporärt, än hela regeringsformen. Men emedan indelningsverket är ordnad genom en mängd särskilda författningar, repeteras i § hvad som gäller hela grundlagen, att de nemligen icke kunna ändras utan samfäldt beslut af regent och ständer. Ty det är otvifvelaktigt, att detta stadgande utgör paragrafens kärna. I förbigående sagdt, hade utskottet kanske kunnat taga ett bättre exempel såväl af denna § som af andra i R. F., nemligen att i det föreslagna grundlagsstadgandet endast åberopa hithörande paragrafer i dissenterlagen, i st. för att såsom nu lärer ske få in i grundlag en hel rad af minutiösa detaljbestämningar – af ingen praktisk betydelse för resten. Skäl är i hvarje händelse icke att på utskottets vis förfara äfven med värnepligtslagens stadganden.

Endast borgareståndet synes utan all tvekan hafva ur sistnämnda lag formerat en god hop nya grundlagsstadganden. De tre öfriga stånden hafva tvekat och numera begärt skäl för grundlagsstiftandet af värnepligtsutskottet. I § 34 L. O. säges väl, att utlåtande öfver grundlagsförslag skall meddelas af lagutskottet. Men dess tid kommer väl kanske framdeles.

Öfverhufvud synes hos våra moderna statsmän icke synnerlig försyn råda för grundlagarnes skakande. En beslutad petition ger utsigt till en fullkomligt ny upplaga af Regeringsformen och säkerhetsakten, en splitter ny grundlag af 1882 i stället för den sekelgamla, hvilken landtdagen i Borgå åt Finland räddat, Alexander I flerfaldt erkännt, och hans efterträdare på tronen bekräftat. Den ännu icke treåriga Landtdagsordningen har redan fått lida en breche – i föga trängdt mål – och om nya dylika petitioneras. Reglementet för Finlands bank synes icke blifva ensamt om omstöpnings hvarannan vecka, så länge landtdagen varar. Min enfaldiga mening är, att bokstafven gör det visserligen icke, men att tidens och en lång utöfnings helgd uppväger många olägenheter.

J. V. S.